

Referințe bibliografice

1. ANRM, f. 1778, inv. I, d.71, p. 2, foaia 3-30.
2. ANRM, f. 1778, inv.I, d.71, p. 2, foaia 318.
3. Atanasov Nicolae. Industria, comerțul, băncile și sistemele de comunicație ale Basarabiei în anii 1918, 1940. Civitas, Chișinău, 2000.
4. Basarabia economică. Nr. 5-6, 1918
5. Lungu Constantin. Economia Basarabiei. Chișinău, 1926.
6. Slăvescu Victor. Istoricul Băncii Naționale a României. București, 1924.

Statul bunăstării între modele și acțiuni politice

Mariana Iațco

Doctor în științe politice, lector universitar,
Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relații Internaționale Științe
Politice și Administrative, Catedra Științe Politice

De-a lungul istoriei sociale, nu toate țările au dezvoltat aceleași politici și sisteme de protecție socială pentru toți cetățenii. Diversitatea statului bunăstării are mai multe cauze, unele fiind istorice ce denotă cum a început dezvoltarea acestuia, altele ideologice, pornind de la faptul cum a fost asumată ideea de protecție, dar și economice, cu ce resurse se conta pentru furnizarea bunăstării, cum era dezvoltată structura economică a societății, etc. În cele din urmă, observăm că rezultatul a fost de fapt un amalgam de factori și elemente care vizează diverse sisteme, încercând să răspundă la o realitate socială complexă.

Această diversitate de tipuri de state ale bunăstării, care s-au dezvoltat în principal, ne va permite în primul rând să evidențiem asemănările și deosebirile în construcția bunăstării sociale.

Pentru început vom analiza cele două modele fundamentale ale Statului bunăstării:

- În primul rând, este vorba de cel *universalist*, ce se bazează pe minimul garantat de impozitul plătit către sistem asigurărilor sociale sau nu. Acest model este corespunzător țărilor din nordul Europei, unde finanțarea statului bunăstării se realizează în cea mai mare parte datorită impozitelor pe venit și beneficiile considerate sunt identificate de condiția cetățenie și reședinței, indiferent de statut, ocupație, nivel de venituri. În opinia autorului Navarro acest tip de stat al bunăstării, produce mai multă pre-distribuire a resurselor și a favorizat încorporarea femeilor pe piața forței de muncă.[1, 252] Explicând că există servicii sociale care le eliberează de ocupațiile lor tradițional domestice. Ar trebui de remarcat faptul că, în țările nordice a existat o creștere majoră în

ocuparea forței de muncă și că populația de sex feminin reprezintă o parte tot mai importantă a pieței forței de muncă.

- Al doilea model numit, *ocupational*, se referă la contribuțiile făcute de oamenii muncii. Un model care se identifică în țările din Europa Centrală și de Sud, finanțarea acestuia se realizează prin contribuții sociale, ce subordonează serviciile sociale primite, în ceea ce privește cantitatea și termenii. Acest tip de protecție socială reproduce structura socială și productivitatea muncii a țării și corespunde modelului familiei tradiționale: întreținătorul este bărbatul, femeii - îngrijitor. Prin urmare, politicile de protecție socială nu includ îngrijirea membrilor de familie pentru a facilita încorporarea femeilor pe piața muncii. Astfel, având drept consecință faptul că prezența femeilor pe piața de muncă este mai mică decât în modelul precedent.

Din această distincție fundamentală de a lungul timpului s-au dezvoltat diverse clasificări în literatura de specialitate. Printre pionierii în clasificarea Statului bunăstării, a fost autorul Richard Titmuss, care în anii 50 a secolului trecut a propus următoarele modele ideale sau sisteme sociale care le vom enumera concis mai jos.

Modelul rezidualist - având obiectivul că oamenii pot acționa fără ajutorul statului. Acesta va interveni numai atunci când piața și familia eșuează și într-o formă minimă și temporară.

Modelul bazat pe merit/performanță - se bazează pe realizarea personală ca rezultat al muncii profesionale. Având în vedere că nevoile sociale ar trebui să fie îndeplinite, pe bază de merit obținute pe piața forței de muncă. Plecând de la teoriile bazate pe stimulare și recompensă.

Modelul redistributiv-instituțional - pleacă de la ideea că politicile sociale constituie elemente independente de piață, se bazează pe principiul de necesitate. Acest model include sisteme de redistribuire a disponibilității resurselor de-a lungul timpului.

Apoi, în anii '90, se produce o explozie de studii comparative ale sistemelor de bunăstare socială. Mai jos, vom analiza unele din cele mai remarcate sisteme de bunăstare socială.

Astfel, autorul Esping-Andersen clasifică statul bunăstării în sisteme, sau regimuri sociale,[2, 47-48] cum ar fi:

Modelul liberal al statului bunăstării este caracterizat de verificarea veniturilor, beneficiile sociale fiind modeste și asigurările sociale limitate. Acest model este canalizat spre piață prin subvenționarea privată a sistemelor de protecție socială. Ca rezultat se evidențiază o eficiență limitată și o stratificare a egalității relative a sărăciei în rândul beneficiarilor de protecție socială, constituind o asigurare socială pentru majoritate, diferențiată de piață. Este caracteristic pentru Statele Unite, Canada și Australia.

Modelul corporatist conservator al statului bunăstării se caracterizează prin conservarea diferențelor de status, dezvoltând programe de securitate socială după contribuțiile de muncă. De asemenea, aceste regimuri sociale sunt susținute de Biserica Catolică, care vizează obiectivul păstrării familiei tradiționale. În același timp, principiul subsidiarității servește pentru a sublinia faptul că, statul intervine atunci când capacitatea familiei nu este suficientă pentru a avea grijă de membrii săi. Este tipic pentru țări precum Germania, Austria, Franța, Italia, Spania.

Modelul social democrat al statului bunăstării se bazează pe principiile universalității, egalității și libertății extinse pe scară largă în rândul populației. Statul poate interveni anterior ca capacitatea familiei să fie afectată. Particularitatea sa constă în fuziunea dintre bunăstarea socială și muncă. Deoarece, munca deplină este singurul suport a cheltuielilor sociale maxime ce reprezintă de fapt acest model.

În același timp, autorii Castles și Mitchell [3] susțin clasificarea propusă de Esping-Andersen, doar că divizează modelul liberal în cel a Statelor Unite ca unul liberal și cel a Marii Britanii ca unul laburist.

Alt autor Deacon utilizează renumita clasificare a lui Esping-Andersen pentru a analiza regimul social a țărilor din Europa de Est ca un stat al bunăstării „rudimentar” cu o bunăstare social-economică în dezvoltare. [4, 44]

Autorul Ferrera evidențiază clasificarea Statelor bunăstării în funcție de orientarea fluxurilor redistributive după principiu participării forței de muncă și a cetățeniei. [5] Astfel, propune următoarea clasificare:

Sisteme profesionale totale (part time) – acest model pleacă de la faptul că există beneficii rezervate pentru anumite categorii de lucrători și, treptat, le extinde, dar într-o formă fragmentată, în funcție de categoriile profesionale. Aceasta a condus la o multitudine de grupuri de riscuri diferite și inegale. (caracteristic țărilor precum Franța, Belgia, Germania, Austria)

Sisteme profesionale mixte – s-a dezvoltat prin sistemele de testare a venitului, ca mai apoi să evolueze spre universalism după cel de al Doilea Război Mondial. Dar mai târziu în sistemul de pensii a fost promovat sistemul de finanțare prin contribuțiile aferente compensațiilor.(caracteristic țărilor precum Marea Britanie, Canada, Noua Zeelandă)

Sisteme profesionale universale - tipic țărilor scandinave. Acest model are un sistem social cu o acoperire pentru întreaga populație ce locuiește pe teritoriul său.

Conform criteriului politic –pilonul reprezintă moștenirea instituțională a regimului politic, gradul de mobilizare a claselor sociale și structura coaliției clasei politice. Corespunde după acest criteriu statului liberal, statului corporatist, statului social-democrat, conform clasificării dată de Esping-Andersen.

Ar trebui de menționat faptul, că în cadrul politicilor sociale ale Uniunii Europene, sunt întreprinse eforturi de a coordona și unifica aceste modele. Cu scopul de a construi conceptul de "Europă socială". În ceea ce privește țara noastră, Republica Moldova este încă în căutarea unui model care să corespundă situației sociale particulare de aici. Întrucât este vorba de un sistem social diferit, moștenit din trecut, ce avea trăsăturile lui ca: ocuparea deplină a forței de muncă, acoperirea completă cu serviciile sociale generale, etc. În prezent, Republica Moldova tinde spre modelele europene pentru a intra în familia statelor europene. Dar ținem să menționăm următorul moment important, că Republica Moldova trebuie să-și construiască propriul model de bunăstare reieșind din condițiile sale cultural-istorice, politice și economice, precum și să răspundă adecvat situației sociale existente, și în primul rând necesităților social-economice a cetățenilor săi. De sigur, ar trebui să fim conștienți de faptul că această construcție a modelului de stat al bunăstării în Republica Moldova nu depinde numai de acțiunile autorităților statului nostru, ci și de eforturile întregii societăți în ansamblu.

Din punct de vedere economic cel mai mare impact asupra bunăstării sociale a avut: competiția economică globală ce a creat o competiție a scăderii costurilor prin scăderea impozitelor sau salariilor pentru a crește competitivitatea produselor; competiție între modelele de politici sociale, de stat al bunăstării, privită prin prisma eficienței modelelor.

De asemenea, consecințele deschiderii granițelor: migrația forței de muncă a adus deja la necesitatea unui sistem de asigurări transnațional pentru angajații emigranți. Înlocuirea treptată a drepturilor cetățenești cu drepturile omului datorită emigranților și rezidenților. Potrivit lui Deacon B. globalizarea politicilor sociale presupune la nivel internațional: redistribuire social globală, reglementări social globale, resurse sociale globale și empowerment.

Statele devin din promotorii politicilor sociale subiecți ai politicilor sociale supranaționale. Nu se mai operează cu indivizi ci cu state, cu redistribuirea sănătății, educație, pensiilor, etc., în state. Astfel, statele contribuie la fonduri regionale sau mondiale privitoare la anumite domenii precum protecția copilului, drepturile refugiaților și altele care se fundamentează pe declarația Drepturilor Omului și care sunt surse de protecție și furnizor al bunăstării pentru anumite țări aflate în dificultate.

Astfel în concluzie putem afirma că în societatea contemporană, s-au produs o serie de modificări importante, subsumate toate procesului de modernizare și reformă care sunt responsabile de acest nou fenomen social. În consecință, bunăstarea a devenit un obiectiv prioritar al politicii sociale în secolul al XXI-lea, mai ales în statele în curs de dezvoltare, precum este Republica Moldova. Astfel, dintr-o activitate informală, nestructurată, dirijată mai degrabă de

organizații nestatale cum ar fi biserica sau organizațiile de caritate, securitatea socială devine un sistem statal.

În final, ținem să subliniem principalele direcții de schimbare a sistemului de securitate socială :

1. Instituționalizarea statală a suportului social. Statul devine principala instanța care oferă sprijin celor în nevoie.

2. Serviciile sociale sunt acordate nu prin bunăvoința unei persoane sau instituții, ci ca un drept reglementat de legea constituțională.

3. Serviciile sociale sunt lărgite prin includerea unui complex sistem de asigurări.

4. Asigurările și serviciile sociale sunt acordate din fonduri de stat care, în general, sunt colectate obligatoriu, pe diferite căi, de la populație.

Totodată, nu sunt excluse nici inițiativele private și comunitare. De fapt, în ultimii ani s-a dezvoltat rapid o serie de organizații neguvernamentale de servicii sociale. Acest lucru s-a întâmplat în mod special și în Republica Moldova, probabil ca o compensare a rolului în descreșterea a statului în asistența socială. Bunăstarea rămâne însă un atribut fundamental a statului, obiectivul central al politicilor sociale.

O tendință în acest sens, reprezintă Strategia de la Lisabona (iunie 2000), care oferă baza activităților comunitare în domeniul ocupării forței de muncă, inovare, reformă economică și coeziune socială. În acest context, Consiliul de la Nița (noiembrie, 2000) a aprobat Agenda socială europeană, care a stabilit direcțiile strategice în toate domeniile de politică socială. O acțiune din acestea, este Planul de Acțiune pentru Incluziune Socială exprimând că toate țările europene trebuie să proiecteze și să dezvolte pilonul care va forma baza pentru existența unui statut - cadru a drepturilor sociale fundamentale.

Referințe bibliografice

1. Navarro V. Neoliberalismo, desempleo y Estado de Bienestar // Union Europea y Estado de Bienestar. – Madrid, CSIC, 1997, p 252
2. Esping-Andersen G. Los tres mundos del Estado del Bienestar. – Valencia: Alfons el Magnanim. 1993, pp.47-48
3. Castles F., Mitchell D. Theree worlds of Welfare Capitalism or Four? // Public Policy Program Discussion Papers, nr.22, 1990
4. Deacon B. Developments in East European Social Policy.// Jones Catherine (ed.) "New perspectives on the welfare state in Europe" - Londra: Routledge, 1993, pp.44
5. Ferrera M. Modeli di solidarieta. Politica e riformi sociali nelle democrazie.- Milano: Il Mulino, 1993
6. Ochando C. El Estado del Bienestar. Objetivos, modelos y teorías explicativas. – Barcelona: Ariel. 1999, pp. 68-85